

MAGYAR RÉGÉSZETI KRÓNIKA.*)

RÓMER FLÓRISTÓL.

844. **Adonyon**, a Dunaparton, sok római téglá- és terra sigillata töredék közt:

$\boxed{\text{II V D}}$ talán LEG II AD, az A t. i. — mint a kevesebb gonddal készült bélyegeken gyakrabban előszoktak ily visszás és fejükön álló betűk fordulni — megfordítva? továbbá: $\boxed{\text{IM}}$ és $\boxed{\text{HIII P A}}$ Coh. III. Peditum Alpinorum, vagy III. Pannoniorum (?)

845. **Bágyonból** (Nógrádm.) két nagy kőbaltát küldött be *Wodianer Albert* úr a m. nemz. muzeumnak.

846. **Bakony-Szombathelyről** ajándékozott *Borsi Fül* szolgabíró úr a m. n. muzeumnak következő ezüst érmekeket: 1 Getát, 1 Balbinust, 1 Philippus pater és 3 Gordianus filius féléket.

847. A Balatonnak **Balaton-Kövesd** alatti Fehérvíz nevű — partszéli vizéből egy, nem egészen négyyszögű — faragott követ emeltek ki, melynek a magassága 17'', hossza 19'' (1' és 7''), széle 14'' (1' és 2''). E kő más kő fölött állhatott, mert oly lyuk van alapja közepén, mely a másik kő pöczkébe eresztés által azzal összefoglalta. E lyuk mélysége 2½'', széle és hossza 3¼''. A kő egyik oldalán az alrész felé e betűk olvashatók:

D. I. A. N. A. E. ez alatt.

AVG. SAC.

E betűkből gyaníthatólag Diánának szentelt oszlop alkatrésze, vagy tán egy Diánaféle szobor fölé illesztett rész lehetett. Érdekes volna a találási hely körül kutatni, ki tudja: nem lehetne-e ott a szobrot is megtalálni? Ott, hol e kő találtatott, a Balaton feletti szárazon egy domb van, e dombon ásás alkalmával romokra akadtak, többek közt egy sok osztályzatu épületre, melyben nagy szobák és hosszan futó folyosók voltak. E romokat betemeték. A talált kő B.-Köveden (Veszprém b.-füredi útvonalba eső faluban) Szalai molnár birtokában van. (Pesti Napló 1866. 176 sz.).

848. **Balomir** és **Sibót** közt, Károlyfehérvár táján, talált régi edényeket ajándékozott *Bundsmann Károly* úr a m. nemz. muzeumnak.

849. **Banostoron** (a Szerémségben.) A görög-keleti lelkész úr konyhája egészen római téglákkal van kirakva, melyek 14—10—3'' mértékkel bírnak; bélyeget rajtuk nem találtam, azonban egyikén van egy meztelen balláb nyoma. Találhattak a *grobje* nevű temetőben, hol kősirt is leltek. A Constantinusok korából itt sok érmet is találnak.

Gyuricskovics Vozul háza lépcsőjén, gyönyörű betűkkel, melyek hajdan vörösre voltak festve:

$\boxed{\text{A I A N V S I}}$ Traianus Imperator-t olvastam; a betűk 4''-nyiak. A kő hossza 22'', szélessége 8½'', vastagsága 6''.

*) Folytatása a VI. kötet I. füzetében félbeszakított krónikának.

Kiczos Axenti kútjához vezetettvén *Popovics Nicephor* lelkész úr által, az utcán faragatlan kődúcra akadtam, melynek egyik simított lapján ez áll :

SOMNO
CARMINIVS
PRÆF;

A kő 3' hossz. 15'' széles, 30'' vastag és találtatott a kútásás alkalmával két ölnyi mélységben. A görögkeleti templom is róm. téglákból álló padozattal bir, magát a templom helyét régi castrumnak nézem.

850. **Baracson.** (Fehér m.) jelenleg ujat nem igen találtam. Egy oszlopkőtöredéken gyönyörű faragásu betűkkel csak ezt olvashatám :

∪ SRA
nn;

igen szép terra sigillata cserepen: (AIKIIXF)

téglán: ERigeridus?

LE. IIAQ; = Legionis II. Adjutricis

IC A II....; = " "

\ OH VII BRALE; és

\ COH · VII BR fordult elő;

ezeket Cohortis VII. Breucorum Alexandrianae, és Cohortis VII. Breucorumnak olvassuk.

851. **Barátiban** (Hont megyében) Ts. *Huszár Sándor* birtokán létezik egy régi oszlopfő-töredék, mely, mivel a köbidomhoz tartozik, a románkorszakból való; az egyes mezőkön, két két stilizált állat, egyik farkát rágja; és két-két levéldisz látható. (Bakits ügyvéd ur közlése után.)

852. **Barka** (Torna megyei) helység kath. templom harangja feliratát *Telgarti Lipót* tanár urnak köszönhetem, ez majusculával lévén öntve, egy medaillon után, melyen a keresztfa mellett a bold. Szűz és sz. János állnak, kereszt következik, mint a felírás kezdete: Oo REXo GLORIEo VENIo CONUo (?) ezen utolsó szó értetetlen, talán a szokásos CUM PACE-t kellene helyettesítenie?

853. **A batinai** (Baranya m.) szőlőhegyekben fekvő római castrum téglá-töredékeit már a hegy tövében a mély út allján, záporok által lemosva lehet észrevenni. A sok ép és tört téglá és terra sigillata között csak kettőt találtam bélyeggel *Schwell* présházának belső falába berakva, és kis kerettel ellátva. Egyikén

COHVII BR / = Cohortis VII. Breucorum

a másikon

LEQIIAD / = Legio II. Adjutrix

olvashattam.

Találtam itt a szőlőben lefűrészelt szarvas agancsokat is, melyenek az ó-budai izraelita temetőben is a római murva közt előfordulnak.

854. **Bélai pusztáról** Szabás mellett (Somogy m.) küldött be gr. Festetics Gusztáv ur egy középkorbeli harangot a m. n. múzeumnak.

855. **Belgrádon.** A múzeum udvarában több római faragvány és írásos kő fekszik, ezek kibetűzésében ts. Sáfárik úr úr, tisztelt hazánkfia segítségemre volt, és beleegyezett, hogy azokat közleményeinkben előtte nyilváníthassam.

D · M · M VICTORINO
VE INFELICISSIMO IVVENI
QVI VIXIT ANNOS X V M

VIII DIES VII AEL PROCV
 LINVS SIGNIF LEG III FL
 FRATRI PISSIMO

B M; felül az ifju mellképe, alatta két oszlop közt e felírás, legalul egy ifju nyargal balra, szélnek eresztett chlamyssal, előtte iramszarvas kutyától üldöztetve ábrázoltatik;

tovább egy emléklap:

D. M
 IOVESIDIO C.
 FILIO PRAESENT
 DEC. ET QQ PRI
 MO MVN P AELIO AV
 FIDI // // // VIM VIXT
 AN. LXIII LQVESBPR
 SENTI FIL // // //
 // // II VIR CO ET AV
 REL FIR // // // //

H. S. E.

azaz: decurioni et quinquennali primo municipii P. Aelio Aufidi sextumviro municipii vixit annis 63 Lucio Quesidi Praesenti filio . . . . duumviro coloniae et Aureli Firmin . . . . Hic situs est.

Egy arán:

D O M
 CN. CLODS CN
 FIL. CLASSICIANV
 TRBCoHXuXVoL·CR·
 E RA // // LAFABOPT
 M S N X M S Q M P IV
 CoHIVLP ANXEQ
 V * S * L * M

azaz: tribunus cohortis XXII. (vagy 18) voluntariorum civium romanorum eti Ra . . . . optio missicius . . . . a 7-ik sorban = cohors I Ulpia equitata.

Egy kőkoporsón:

NON. S A L O N I N V S. Q V I
 ET . S I G N O D A L M A T I S B F C O N
 LEG III FL VIX. AN . XXXX ME III
 DIE . XVIII S T I P X X III I V L I A E R A C I L I A
 C O N I V G I B E N E M E R E N T I P O S V I T .

Hossza 88", szél. 47", magassága 36", mélysége 26", a falak vastagsága 6" készült kagyos mésztöböl.

Egy oltárkán, mely egyáltalán 18" magas 10 1/2" széles, 9" vastag, az irás lapja 9 1/2" magas, ez áll:

SIL . VA . NO
 SIL . VESTRI
 IVS. SEPTV

MVS VP; a betűk szépek, 4"-nyiak.

A rudniki hegység veliki Sturecz déli oldalán, közel a bányákhoz való lemenetnél egy hajdani római templom romjai közt, Dr. Sáfárik 1865-ik év őszén találta ezen fölötté érdekes a bánya istenségére vonatkozó felírást:

IMP CAESAR SEPTIMIVS
SEVER · S · PERI · AVG · TEMPL
TERREMATRIS · CONLAPS
VM · RESTITVIT · SVB · CVRA,
CASSI · LIGVRINI · PROC · AVG ·
INSTANTIA · P · FVNDANI · EVTYCHE
TE · ET · P · AEL · MVCIANO COLON.

A tábla hossza 3', szél. 20'', vastags. 5'', a betük 2''—1''-ig kisebbedve.

Terra maternek szentelt kövek, egyikük Szalatnán, tehát szintén bányahelyen találtatott; előfordulnak: Orelli Inscript. lat. Select. ampl. Collectio. I. 1503. 1504. Az összeomlott templomok javítását l. Katanehich Istri Ade. Geogr. I. 305 l.

Ugyanott, tudniillik Rudnikon, találtatott egy egész ezüst készlet, melyen SIMPLICI, és DBS, DEO BACCHO SACRUM, niello és bevéselt arannyal kirakott betűkkel lehet olvasni; e készleten előforduló czifrázatok is a bor istenének tiszteletére vonatkoznak. Nevezetesen az ezüst lemezek, a pénzváltók neveivel; párkányos téglák 19 1/2'' hosszak, 15'' szél. párkányuk kívül 2 1/2'', belül 1''-nyiak. Ezek a város és a vár közti téren — Kalimegdan, vártéren találtattak, és ezen bélyeggel bírnak:

FIGI INASINGI
DVNENSIVM;

a padlattéglák 8 □''-nyiak és 2'' vastagok.

LEGIII · FF bélyegűek is gyakran fordulnak elő a főváros területén, kisebb hatszegű és piskota, nyolczas, alakakkal együtt. Egy szép ezüst fibulán a muzeumban:

VTERE FELIX;

terra sigillata cserepeken:

REGAL
IANVARIVS;

mécseseken:

FORTIS és
SEX
ΛAIT
ΣΦΠI olvasható.

856. **Bonyhádon** (Tolna m.) a plebániai folyosó ajtajánál befalazva igen szép betűkkel bíró felirástöredéket találtam. A kő kivehető magassága 25'', szélessége 10''. A betűk 3 1/2''-tól 2-ig kisebbednek:

V
IVST
OV
ANV
NCER
ETFL
ARA-
XXH.S

Honnan került ide e síremlék, senki sem tudta megmondani.

857. **Bozsókról** (Veszpr. megyéb.) küldött be a m. n. muzeumba *Lámpert László* ur több darab érmet, t. i. Macrinus, Maximianus, Licinius senior, Valentianusféle réz- és egyéb újabb érmekeket.

858. **Buda, a Tabán** utolsó, 13. számú háza lépcsőjén, talált *b. Graffenried* ur felírás töredékét:

HHOC
 3MA
 OSV

859. **Sz. Gellérthegye** kőbányája fölött, Engelhard ur szőlője kőpartján *b. Graffenried* urat egy kőtáblára figyelmeztették, mely már jelenleg saját költségén a m. n. muzeumba szállított. A tábla 2' 7" magas, 3' széles. Keretje kifelé 1 1/2, 1 3/4" lemezekből és 3"-nyi lappól áll. A betűk, az utolsó két sorét kivéve, szépek, 4"-tól 2"-ig kisebbednek:

IVLIA . VTTA . EI
 PONIS.F.FLORIN
 NAIV L ANARTIAN
 LXX Δ /// H. S. E
 COBROMARA.REGIL
 MATRI. T. M. P

azaz: Epponis filia Florinna Julia Anarti (scilicet filia) stb. Cobromara Regilla.

860. **Budán.** *B. Graffenried* figyelmessé lőn azon mértföldmutató részekre, melyek emberemlékezet óta a hajóhid mellett állottak, és a kötelek csiszolása által annyira kivájjattak, hogy alkalmasint jégzajlás alkalmával ketté töretek és a parti sétány szögletein felállítottak. Jelenleg összeillesztve a m. n. muzeum alsó termében felállítvák, miután az egész oszlop lábáról 15"-nyi darabot le kellett faragni.

I CÆS
 ////////////////
 ////////////////
 VCTOAVG
 PO / X TRIB
 F MPVCO
 P OSPRET
 ////////////////
 NOBILISSIMO CÆ
 PRIN TVIS

NICIS D //////////////// IS SARM
 TICIS M /// XIMIS
 LEG II AD

A B A Q M P I I I .

A felső rész 52" magas, az alsó 3', az átmérők 20, és 16". Igen lyukacsos és romlott kő.

861. **Buda és Promontor** közt, a Nádorkerttel majd szemben, a homokgödörben, ugyanazon a helyen, hol 1863-ik május havában még 2 más mértföldmutató találtattott, tudósítást nyervén *Krászonyi József* budai gymnasialis tanulótól, báró *Graffenried Manó* és *Henszlmann Imre* ur társaságában e következő fölötte érdekes mértföldkövet vizsgáltuk.

Itten, mennyire külön rajz nélkül csak lehet, iparkodtam a felírást hiven előállítani, egyszersmind megjegyezvén, hogy a kő igen sok helyen ki van pattanva.

D · N · N
 IMPCAESC.
 LAURVALERVOVER ///
 VENTIMINWET MAXIMIN
 VALERIOVALERIO /// TO
 MAXIMIA AUG. PONTIFI
 /// BISSIMUS MAXITRIBPOTES
 SARI /// PC /// SPR DN NI
 COSECI VLN
 VEROMAXIM
 NOBILISSIMO
 CAES
 ABAQ
 MPVI

Minthogy két egybefolyó felirása van, azt kibetűzni sok nehézséggel járt, még végre *Torma Károly* barátomnak a helyes megfejtés sikerült. A másik kettőt közlöttem az 1863-iki *Archaeolog. közlemények* 154-ik lapján.

Szándékom levén a pannóniai mértföldmutatókat összeállítani és egy külön monographiában közleni, ezen kövek magyarázatával jelenleg nem is foglalkozom.

852. **Cserevitsen** (Szerémben.) a római kath. templom sekrestyéje falába e kötő redék van illesztve:

DALMATA
 MIL. COH. II.
 ALPINOR. VEX.
 ANN. ~~XXX~~ STIPEN
 D I O P X V I

A betűk igen szépek 3" és 2½-nyiak. A kőnek magassága 14", szél. 25".

Katauchich Istri Adc. Geogr. Vetus I. 407 l. az első sorban csak DAL-t olvasott holott DALMATA-t, t. i. a katona hazájára vonatkozólag vagy nevét is illetőleg vélem kiegészíthetni; a 4-ik sorban ez áll

ANN X STIPEN

DIOR XVI, mi, ha nem sajtóhiba, már magában képtelenség, mert még saját helyes olvasásom mellett is 14 évesnek kellett lennie, midőn a szolgálatot kezdé.

863. **A csik-sz.-mártoni** kisebb 3 mázsás harangon ezen felirás vagyon:

☉ Anno ☉ domi ☉ MCCC ☉ CCCC ☉ gar, azaz: Anno domini 1 (ezer) 4 száz 95 = 1495; az utolsó szót Jar = Jahrnak olvasom. Ezen felirást ts. *Szabó Károly* úr sziveségének köszönöm.

864. **Dályán** (Verőcze m.) a szerb templom nálkét római kő vagyon, ezek feliratait P. Antonian Simon ur, az *ujvidéki* örmény lelkész, közlé velem Illokon; mig helyesebb másolatot kapok, hadd álljon itt olvasása:

M·VLP·SVPER DEC
 ALAE PRÆTORIAE ☉
 EX·S·C·ALAEIC·R·AN XII
 STIP XVI H·S·E
 M VLP SIMILIS SESQ
 ALAE I CR FRATER ET VLPIA

SISCIA·SOROR FRATRI·PI
ENTISSIMO IWENTVTI
C·EIVS PARVM SIBI FRV

A harmadik sorban EX SIG-nifernek kell állania. Ez ala I. C. R. alkalmasint CIVIVM ROMANORVM-ot tesz.

A második felírás ez:

CVRIO MISICVS¹⁾
ALAE HARIVS²⁾
ANNO VV (?)
H. S. E.
TESTAVIT?
IVSSIT SIBI.

¹⁾ azaz: missicius, ²⁾ alae duplarius

865. **A doroghi és esztergomi** kőszénbányák közt találtatván, Drasche Henrik ur által beküldetett egy bronz csákány, és 3 bronz² vésű.

866. **Duna-Pentelén** a *rác mester* szőlője allján sok párkányos és válús cseréptégla, valamint terra-sigillata-töredék fordul elő, minden diszítmény nélkül.

Lustig Ignác kereskedőnél *Nicola* házában egy siremlék töredéke fekszik, mely 35'' magas és 13'' széles. 20''-nyi magasságban kezdődik a 15''-nyi faragmány. Négy kerekű szekér elé ló van fogva, ennek csak hátsó fele látható. A padlatból álló szekeren elül és hátul egy-egy alak ül padkán — mely a bő ruha által fődve vagy on — képeiket jobbra fordítják. Felírás nincsen.

Pinczejében régi írásos kő mondatik befalazva lenni, de az íráshoz férni nem lehet. Ugyanott két nagy párkányos téglát találtam, egyiknek bélyege:

INP/VOORD

a másikon:

ERICERIVSVPDVX

ezen utóbbi eléggé bizonyítja, hogy ugyan azon *Erigeridus* Verőczétől Penteléig készített téglákat.

Rehus Mihály bíró ur pinczéje szögletén egy fogadmányi oltár volt megfordítva befalazva. A tulajdonos ur ezen emléket a legnagyobb készséggel kivette, s úgy állítá, hogy könnyen megfejthetem.

A kő magassága, mivel alul el van törve, csak 15'', szélessége 11'', vastags. 5''; fehér kemény mészkőből áll, és a római faragók csákányának egyenlő sorokban hosszukás petteit mutatja. Felül 4'' hosszú, 2'' széles mélyedése van.

A tagozaton
pedig a lapon:

I. O. M.   áll, ez alatt
CVLMIRI
VRHERCV
L A N V S
EQCOHÆ
HEM

A *Kovácskert* végén ásták fel egy év előtt azon két orozslánt, mely *Ujváry József* ur udvarában fekszik, és igen hasonlít azon orozslányokhoz, melyek főleg Sirmiumban, igen gyakran előfordulnak, csak hogy itt ék alakú tábla van faraik közé alkalmazva, fejük pedig ellenkező irányba néz.

Ugyanott egy téglatöredéken *LD* olv. (*LEGio*) *I· AD iutrix*; — egy terra sigillata darabon pedig:

(*CRVMMVS F*), Crummus fecit vagy figulus, bélyegeket találtam.

867. **Eszéken** a városházánál egy kősir fekszik törött fedéllel, felírás nélkül, előlap oldalait római paizsok díszítik. Találtatott az uton, mely az alsó-városból a felsőbe vezet.

A gymnasiumi tárban római öntőtálat, terra sigillata töredékeket, korsót, *FORTIS* és *LVCIVS* bélyegű mécsket és római téglákat láttam, van itt egy kis római éremgyűjtemény, valamint Divald nyomdásznál is hallottam, hogy ilyenféle gyűjtemény léteznék, de tartózkodásom rövidege miatt nem láthattam. Ezen érdekes városban, ki római Archaeológiával foglalkoznék, sajnosan, senki sincsen.

868. Az **esztergári** (Veszprém m.) határban római téglákat találtak *Ányos Móricz* úr szerint.

869. **Fehéregyházán** (Marm. m.) a Tisza mellett találtatott két vastag, négy-szögű bronzsodronyból készült tekeres, mely alakjára nézve az eddigiektől különbözik. Jelenleg *Mihályi János* úr birtokában vagyon.

870. **Fegyvernekről** (Heves m.) *Krassy Felix* lelkész úr a m. n. muzeumnak beküldé a helység régi pecsétjét ezen körirattal: *FEGYVERNEK · VAROSA PEC · 1514*.

871. **Félegyházán** talált *Fannia* családi és Maximianusféle érmekeket küldött be a m. n. muzeumnak ifj. *Szabó József*.

872. **Felső-Örről** (Vas m.) *Schodisch Lajos* úr küldött a m. nemz. muzeumnak cserép földöt, cserép edényt, és olyanféle töredékeket csontokkal és hamuval.

873. A **felső-piáni** erdő mellett, mely az alvinczi határból és a Károlyfehérvári káptalan elpusztult korcsmától nem messze van, a pusztá korcsmától felinduló völgyecskében egy nagyot mutató római épület fundamentoma van. (Id. Tan. 1866. 53 sz.).

874. **Gombárról** (Pest m.) *Márton József* ref. lelkész úr ajándékozott a m. nemz. muzeumnak egy bronz Venus szobrocskát, és többszínű üveg gyöngyöket.

875. **Izsákról** (Pest m.) *Szeles Lajos* ref. lelkész úr küldött a m. n. muzeumnak többféle hamvedret.

876. **Izsépen** (Baranya m.) A *parasztházak* tetejeit keresztbe álló *lófejek* díszítik, melylyek a zsuppot összetartó homlokdeszka végein kifaragvák. Emlékszem, hogy Észak-Némethonban is nagy szerepet játszanak a parasztok házaiban a *faragott lófejek*. Nem egy rejtélyes fonal-e ez a pogány hitregéből, melyet felkeresni, és ha lehet össze kellene kötni, egyebütt is fellelhető ilyenmü lófejekkel? Az itteni gazdák egyebet nem mondhattak, mint hogy ez csak czifraság.

877. **Járákon** a Szerémségben, a 44-dik számú ház előtt csinos oszlopfő töredék hever, mely az ó-keresztény korból való lehet; a 35-dik számú háznál pedig egy követ találtam, mely 3' 3" magas, 34" széles; a felírást lapnak magass. 23", szélessége 26", az alatta levő dombormü, melyen a balra álló farkas a két csecsemővel ábrázoltatik, 12 1/2" magassággal bír.

I N I I I S
DEC· COL· ANN· L·
ET· C· IVL· C· FIL
FLORVS· DEC· COL·
ANN· XX· ET IVLIAE
FESTAE· ANN· XII
ANICIA///A/////INA
MARITO ET FIL /////

878. A **kardosréti** (Veszpr. m.) határban, Boeskorhegy tetején van *Anyos Mór* úr bizonyítása szerint mintegy 12 kunhalom; egyiket felásatta, és 3'-nyi mélységben szenet, két függélyes kő alatt egy lábnyi széles követ talált, a barázda, melyet ásatott két lépésnyi széles volt; — alább nem ásatott és így épen a legérdekesebb részről, t. i. a kőhányás mivoltáról semmit sem tanultunk. Más két halmon keresztül szintén árkot húzatott, de cserepeken kívül másnak birtokába nem jött.

879. **Kéménden** (Esztergom m.) A pogányvár körüli házakban, nem csak hamvvedrek, de nagyobb számmal *mennykővek* is találtak, kőszekercze és kővésűk alakjában.

880. **Kereszturról** (?) Dr. *Majorossy Géza* úr ajándékozott a m. n. múzeumnak két kisebb bronzkori cserép korsócskát.

881. **Kisbéren** (Komárom m.) találtak 1866-ban 172 darab frisaticus, 1 ezüst táleza és egy darab ezüst-anyag (Rohsilber); ezekről *Érdy* úr azt véli, hogy valami pénzhamisítók eszközeihez tartozhattak. Utóbbi két darab a m. n. múzeumba került.

882. **Kölkeden** (Baranya m.) több sírt, és sok római czímet találtak az emberek az új szőlőhegyen. Én a helyszínén sok murvát, és itt ott párkányos és válus cserepet szedtem fel, de bélyeg nélkül. A válus cserepet itt hallám először *bölcsösnek* elnevezetni — és e név nagyon helyes.

883. **Kosztolácson** Szerviában, a hajdani Viminaciumban igen szép téglát vettem

I S E G V I I C L A V D I E P C M V C A T R E P P //
---

bélyeggel;

egy másikon ez állt:

L E G V I I C L
----

884. **Lábatlan** (Komárom m.) az országuti kőhídtól nyugatra, mintegy 200 lépésnyire, a *poros dombon* a futó homok közt roppant *sok vastag cserép* és *békateknő* találattik. A faluban van *vörös-lánczos mennykő*, de ezt nem láthattam.

885. **Lámkerek** mellett, Szász-Sebes felől az országút közelében, a Sebes vize balpartján igen sok régi sír tekint a patakpartról a vízbe, tele széjjeltört urnákkal, szénuel és hamuval. — Némely sírok *korsó-alakulag* látszanak a köves földbe ásva, mások öhnyi szélesek, míg mások még hosszabban nyúlnak a part hosszán, egyik mint a másik hamvas fekete földdel van megtöltve, mely közt cserepek, esontok és szén mutatkozik. Lámkerek-től a szász-sebesi rézhámorig hasonlóan, bár ritkábban látni ily sírokat.

886. A **lándoki** (Szepes m.) harangon, mely szép majusculából álló felírással bír, ez áll *Deák Farkas* úr közlése szerint: O REX GLORIE VENI CVM PACE; a másik oldalon pedig: AVE MARIA GRACIA PL . . .? — A népmonda regéli, hogy e harang Landokon öntetett. (?)

887. **Laxenburgban** van, *Aigner Lajos* úr szíves tudósítása szerint, *Mátyás király*-nak érdekes arczképe, mely az ambrasi gyűjteményben levő domborműhez nagyon hasonlít. A mellkép életnagyságú és közelkori lehet. Alatta ezen felírás van minusculával:

Matias gewesen kinig in
Vngern vnd Pehaim Daſm.

888. **Magyaradon** (Hont m.) ásattak ismét, t. *Huszár Sándor* birtokos úr állítása szerint, nagyobb mennyiségű és számú hamvvedrek.

889. A **mámai, papkeszi** és **papvásári** határokat (Veszpr. m.) a hol sokféle edénytörredék találattik, *Anyos Mór* úr barátunktól, kinek magának is az effélékből becses gyűjteménye van *Kardosréten*, római lelhelyekül halljuk említettetni.

890. **Mehádia.** A falu román iskolája falában e kő van befalazva:

D M
P P E D I T I A N V S
N O N D V M P L E N O S
S O S P E S V I X A N
D V O B V S M E N S I B V S V I
D I E B V S X I I I Q V I P L ///
///// O C E N T I A P A R N //
///// O R V M S V A
/// C E C I D I T M E
///// T V S E A R E L I A
/// P I A T A F I L I O.

a vége a föld alatt van. Egyébiránt magass. 34", szél. 17 1/2", a betűk 1 1/2"-nyiak.

A 70-dik számú ház előtt egy római ará fekszik zárkőül a csatornában. Magas. 25 1/2, szél. 10 1/2, vastagsága 7". A kezdő.

I. O. M.-on kívül a többi írás ismerhetlenségig le van esiszolva.

A mehádiai fürdőben, több domborművü köven kívül, egy felírásos is van a sétány falában. Magas. 32, szél. 13"; a betűk 2"-nyiak.

I O M
A N T E S I
V S C A I V S
P R O S A L V E
S V A T E S V
O R V M.

891. **Mitrovitzon** a legelőn rendetlen, és minden felvigyázat nélküli ásatások történnek, melyek által téglák, cserepek, sőt a legszebb síremlékek is napvilágra jönek; azonban az újabb ásatások által sem felírásos téglákat, sem köveket nem fedeztek fel.

Annál meglepőbbek azon emlékek, melyeket az utas mindenfelé a városban, főleg pedig az ezred kertjében talál. Az utcák járdái, a nyilvános intézetek és magán lakok folyosói nem csak a városban, de a környéken is római téglával vannak díszesen, és tartósan kirakva, és a régi város területe leggazdagabb bányája az e nemű építményi anyagnak, mely emberét táplálja. Csak az kár, hogy a téglákon egy bélyeget sem találtam. — Itt csak a felírásos kövekről akarok szólni, melyek a nyilvános sétán felállítva, a régi műemlékek tiszteletére és őrzésére szoktatják a sétálókat, de egyszersmind a város ősi voltáról is tanuskodnak.

Azon 10 felírás közül, melyeket Katanchich Istri adc. Geogr. Vetus című munkájában közzölt, egyet sem találtam, hanem azért mégis volt örömöm, hogy a sok régi, nem római, faragvány közt ezeket leírhattam:

I O M SAC.
T T L C A N
D I D I A N
V S P R O S
E E T S V I S
V S L M.

Az oltárka mag. 34", széless. 10 1/2", a betűk 2 1/2 — 1 1/2"-nyiak.

Egy másik oltáron:

LIBERO
ET LIBER
AVG TQPA
TERNVS
V·S·L·M·

magas. 23", a felírást lap 12 1/2", mag. 8" szél.; a betűk 1 1/2"-nyiak.

Igen durva munkával, hanyatló kort áruló betűkkel ismét egyen ez áll:

I O M E I
Ϟ H I PRO
SALVTEDD
NN IOVIO
E HERCVLIO
A V Ϟ Ϟ N N

a kő 34" magas, 16" szél., a betűk 2 1/2"-nyiak. Az 5-dik sorban ET-et kell olvasni.

A Jupiter- és a város *geniusának*:

GENIO HVIVS LOCI (hasonl. a hajószigeti követ) szervezt oltár *Diocletian* (Jovius) és *Maximian* (Herculius) császárok üdveért volt felállítva. Joviani és Herculiani testőrségeik nevezettek, melyek a legiók válogatott tagjaiból állottak. Zosimus III. 20. Amm. Marcell. XVII. 3. 2. XXV. 6. 2.

Ezen kő 286 és 305-dik évek közé esik Krisztus szül. után.

Egy oltáron, mely 21 1/2" magas, 18" széles és 13 1/2" vastag, a főlapon ez áll:

E E M A R T I
CVS/////NDB
P H E L V I V S
P E R T I N // X
P R A E F.

a betűk 2 1/2"-nyiak, csinosak; a jobbik oldalon kalapács, a balon pedig ökörfej látható.

Egy másik oltáron ugyanott, mely 27" magas és 14 1/2" széles, igen szép betűkkel való eme felírást olvastam:

A V G · C O H · I
Ϟ A M P · V O L · C R
A N O N N A N A
C V R A A G E N T E
P · A E L V A L E R I O
T R I B · E X · V E T
A S P P R T S C O S.

A 636-diki ház előtt egy oltár töredék áll:

V C I V V S
H A T E N A
P R D V.

magassága 14", szél. 10", vastagsága 7".

Egy kis vendéglőben pedig, mely wessely dworacnak hívatik, mondák, hogy ilyen feliratu kő létezik:

AVRELIA MACRINA
QVAEVIXIT ANNO XX
E FILIVS EIVS IVSTINIANVS,

a másolat helyes voltáról nem kezeskedhetem.

892. **Mohács táján** a Cselye-patak partján talált babos bronz karpereczeket ajándékozott a m. nemz. muzeumnak *Turcsányi Soma* utibiztos úr.

893. **Morodán**, (Arad m.) a *Csiger* partján találtatott egy ezüst karperecz, egynek töredékei, és 10 darab római ezüst *családpénz*. Ezek 1866. május 30 kán kerültek hozzám, hogy véleményt adjak, vajjon a pesti m. kir. egyetem tárának számára megtartandók-e vagy nem? — Az ép karikának átmérője 4" 10"; záradéka valami állatfő féléből áll, 2"-nyira végétől sima, de folyvást vastagodó, míg háromélű csavarba átmegy, mely közepe táján 4"-nyira növekszik, az egész ízletes római mű. Három töredék ugyanolyan művezetű, mint a leírt karperecz, a negyedik darab, mely 3 1/2"-nyi — 2"-nyi vastagság mellett egészen sima felületű, hengeres sodronyból áll, és vastag zöld szíronnyal bír.

Az érmek közt, melyek többnyire igen jól vannak megtartva, előfordulnak:

CARISIA; Charitis? feje balra néz, előtte olvashatlan betűk vagy pontok;)(szárnyas sphinx, a szelvényben IIIVIR; előtte T· CAR hiányzik.

CORDIA; a Dioscurok csatolt fejei, RVFVS· IIIVIR)(W· CORD. Venus, válán amor, jban mérleg, bban lándzsa.

DIDIA et *FORTEIA*; P· FORTEIVS CAPITO IIIVIR stb. a Concordia fátyolos, pártás feje;)(T· DIDI· IMP· VII· PVB· emeletes csarnokkal.

IVNIA; a Pietas feje (Θ)ΑΙΙΡ = PIETAS)(ALBIUMSEL, e helyett ALBINVS BRVTI· F[ilius], egymást szorító kéz caduceussal.

PLAVTIA; A· PLAVTIVS AED CVR, Cybele tornyos fejével;)(BACCHIVS IVDAEVS, Bacchius ágat tart, mögötte teve.

POMPEIA; M· PUBLIC PRO PR, Minerva fejével,)(CN· MAGNUS· IMP· Pompeius a hajóból kiszállván Hispaniának ágat nyújt. PRO PR írással nincs meg Arnehtben.

ROSCIA; Sispita Juno, balra n. feje, mögötte ág, alatta szelvényben : ROSCI)(ülő, balra fordult Lanuvii szűz, előtte felágaskodó kigyó, a szűz mögött (?); a szelvényben FABATI; közönséges, ez csipkés karimáju.

TITIA; hosszú szakállu b. néző Mercur feje)(balra ágaskodó Pegasus, a talajon : Q· TITI.

VIBIA; Hercules vagy Antonius szakállos b. n. feje;)(C· VIBIVS VARVS, Pallas b. n., jban dárda, balján Victoriola, lábánál a paizs. Arnehtben nincs meg.

CAESAR; Venus feje, nyakánál Cupido;)(Tropeum aljánál két nyugözött rab. a szelvényben CAESAR.

894. **Nagy-Bányán** törökfalvi *Pap Zsigmond* úr tudósítása szerint, a híd-utczában lévő *Nyirő József* házában, melynek kőkeresztos ablakjai is a ház ódonságáról tanuskodnak, midőn az utczán a pinczébe való lejárást módosították, a két ablakközti fal bontása alkalmával mintegy 4 arasznyi széles követ-találtak, melyen azonban csak a temetési év (mert egy sírkő darabja) 1468 kivehető : . . . . anno · dni · 1468 · hoc · op . . . . . és a felírás vége . . . . rit — talán valami Septembris, Octobris &c hónapok végbetűi.

895. **Nagy-Kürüről** (Heves m.) *Borbély Lajos* úr küldött a m. n. muzeumnak 3 1/2"-nyi cserép bögrét.

896. **N.-Mányokon** (Tolnam.) vett *Horvát Antal* úr a kanász feleségétől *köszekerczét*, azon vidéken lett találva, és babonára használták. A kő azon általános hizsemű próbánál pattant ketté, midőn a tulajdonos a reátekert fonál elnemégethetését bebizonyítandó, azt a sütőkemenczébe dobta.

Előfordulnak itt is alúl lecsiszolt *szarvas agancsok*, melyenek egyéb ősi lelhelyeken már találtattak.

897. A **nagyvészveresi** (polomiai Gömörm.) harangnak felíratát *Telgarti Lipót* rosnyai gymnasiumi tanár úr sziveskedett beküldeni. Bartholomeides hibásan adván az évszámot, ezt az eredeti dörzset után így adjuk:

est ꝛ factum ꝛ in ꝛ honore ꝛ dei ꝛ omnipotentis ꝛ et ꝛ sancti ꝛ nicolai ꝛ anno ꝛ domini ꝛ 1 ꝛ 8 ꝛ 9 ꝛ 1

898. **Nyerges-Ujjfalun** (Esztergom.) *Ürge József* esperes úr figyelmeztetett egy római kőre, melyet a nép török hagyománynak hitt, mert *Diana* jelképe a hold, egy koszorúban fordul elő más vadászati alakokkal. Ennél sokkal érdekesebb azon felírás, melyet tisztelt barátom a sz. Háromság szobra előtt a pizskei út mellett talált:

D M
E T M E M O R I A E
A N N I A E L V P A E
Q V A E V I X I T A N
N I S V I I I M E N S
X I D I F // // // X V I C
A N N C A N D I D I
A N V S T A V R E L I A
L V P A P A R E N T E S
F I L I A E C A R I S S I M A E
F C

A kőtábla 3' 8" magas, 2' 4 1/2" széles; a betűk 2" — 1" 9"-nyiak. hasonl. a 891-ki felírást.

899. **Ó-Budán** *julius 1-én* a katonai ruhatár mögött, a parton részint vastag, hosszú római falakat, részint római téglákat, régi építmények maradványait találtam. Ilyeseket lehet tovább is a malmok felé helylyel közel látni, itt találtam egy *lábás tégladarabot*, eddig az elsőt, melyeneket *Torma Károly* az ilosvai castrum maradványi között talált, és helyirátában, 8 tábla a 1. rajzában kiadott *).

A főutczában 32. sz. a. *Bauer Rozália* házában, egy ajtó küszöbe előtt, a járás-keles által igen olvashatlanná vált kőlapon:

LRAE
JL AVG
TATISIMPE
DNORE
ARTIALIS
P////////~
PAIAV////^

A kő 2' 8" mag. 2' széles; a betűk 2" — 1" 8"-nyiek.

A *zsidó temetőben* igen sok római téglatöredék, kőragasz, nyolczas- padlat- és lábás-tégla is fordul elő. Felírásos kevés van, VPDVXAPVAL-ral egyet, és LEGII ADI-xel többet találtam.

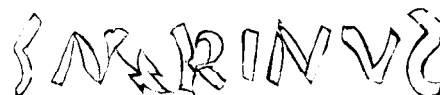
*) Erdélyi Múzeum-Egylet Évkönyvei III. köt.

Lesch Mátyás 150 számú házában a kaszárnya előtt, már 1854-ben több érdekes római követ találtak, legújabbán a pinceásásnál falalapokra, párkányos cserepekből kirakott csatornára, és tüzelő helyre akadtak $1\frac{1}{2}$ "-nyi mélységben a föld alatt.

Schütz János kötőrő házában, (Miklós utca 317 sz.) ara töredéket találtam:

ITF
SPPoSV
VoIMIS
OMNIW
O SAL 1

900. **Ó-Palánkán** a sorompónál talált *Böhm Lénárd* úr téglát ilyen bélyeggel

 = Severinus?; birtokomban van.

901. **Orsován** a gradzki völgy torkolatában, egy vízmosás partján igen sok római cserepet, mécsest, hamvedret találnak. *Molitor Ede* és *Csermák József* uraknál mécseket találtam

LITOGEN bélyeggel.

A régi távirdai épület falában egy római faragott kő van, mondják, hogy a vakolat alatt ezt olvasták: ALEXANDER ET FILIVS; én nem láttam.

A sörházban sarcophagot találtak; a cserepeket szétzúzták, az ékességek a bécsi császári régiségi gyűjteménybe vándorlottak. — *Popovics* úr házában sok párkányos téglafordul elő.

Orsován sok római érmet is találnak, *Csermák* úrnál szép gyűjteményt láttam belőlük.

902. **Ó-Szőnyről** küldött a m. n. muzeumnak *Malek Károly* utibiztos úr egy $4\frac{1}{2}$ "-nyi fémrögöt.

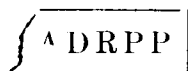
903. **Pándró**l (Pest m.) *Baticz László* reform. lelkész úr küldött be másokkal Hadrianus, Licinius, Valentianusféle érmekeket.

904. **Pakson**, mintegy 40 év előtt, igen szép művezetű *Mithras-kő* találtatott a Duna mellett. E követ *Magyari Kossa Sámuel* derék archaeologiai veteránunk a rombolástól megmentvén, gyönki kastélya melletti park egyik mulató házában rakatta, hol jelenleg is látható. A kő 30" magas, 21" széles, a dombormű 10"-nyira emelkedik, és ez oka annak, hogy a kiállóbb tagok, és egyéb részletek letörettek.

905. **Pálfalváról** (Nógrád m.) *Pap Károly* földbirtokos úr ajándékozott a m. nemz. muzeumnak *agyag orsófejeket*.

906. A **Pécs**től nyugatra fekvő **Makár** nevű szőlőhegyen talált *Horvát Antal* VIII. oszt. gymnas. tanuló, ki ide *Irma* hugával régiségek kutatására többször kirándul, kőeszközöket, u. m. kőkalapácsot, kőéket, rozstörő golyót, cserepeket, melyekből több érdekes példányt a m. nemz. muzeumnak, a lelhely igen érdekes leírásával, beküldött.

907. **Pesten** felül a **fürdősziget** irányában a parton sok téglatöredék vagy, mely a *transaquincumi* castrumból oda került. *Preysz Mór* tanár urtól kaptam egy példányt ilyen törött bélyeggel:

magam pedig ugyanott egy másikat találtam.

Tovább tudakozódván római régiségek után *Zarzeyky* úr téglavetője kertjében egy kötöredéket láttam, melyet a castrum előtt májusban a Dunából kihúztak, felírása ez:

M
 AVR · I V
 THERES · O
 INCOMPARA
 BILEM · EIVSDV
 M SVPERVIXIT
 IN SE PIETATEM

Az írásos lap magassága 15", szélessége 17", vastagsága 7"; a keret horonya 2 1/2", szíjtagja 1", külső lapja 6"-nyi; a betűk igen szépek, a nagyobbak 2 1/2", a kisebbek 2"-nyiak.

908. **Péterfalvánál** (Erdélyben), a patak melletti vonalon az út alatt, a szász temető közelében levő árokban és Véber Károly téglavetőjében sírok; az erdőben pedig sírhalmok találtak tele hamvvedrekkkel, hamuval, szénnel. (Id. Tan. 1866. 53. sz.).

909. **Petrovczén** a Szerémségben; az utcza közepén egy ára áll, magass. 49", széles. 21 1/2", vastag. 19", a betűk szépek, mintegy 2 1/2"-nyiak, a kő igen lyukas és töredezt:

I · O M
 E I O N I B V ///
 D I B V S D E A
 B V S Q V E V L P
 FLAVSV^eTEXDC
 V S L M

Ezen kifejezést DIBVS DEABVSQVE egy észéki oltáron is találjuk. Katanch. Istr. Adc. Geogr. Vetus I. 431 l.

Az oltár jobb oldalán paterát, a balon simpulumot lehet látni.

A falun kívül a hajdani római városnak maradványait lehet látni a felásott falak után fennmaradt árkokban, melyek a régi terek, utczák, házak terjedéseit híven mutatják. A temető pedig tele van legszebb római faragványok töredékeivel, melyek újabb időben törve, lezsuroolva, megfordítva találatnak.

A felírást kövekről csak bajosan lehetett ezeket kibetűzni:

M
 N D V S
 E N W S,

e sírkő két alakkal bír, szép kerettel, oldalt rajzok vannak.

Két elválasztott töredéket összeállítván, ezeket betűztem ki:

D M
 T · P V B L I C I V S
 S V - I O

a betűk szépek, oldalon gyerekek van, feje fölött egy szíjon diptychon lóg.

Egy másik kőtöredéken:

M
 A L E R
 I · T A N N = vixit annis
 P A C O
 m A R T V S

910. **Pinczehelyről** (Tolna m.) *Hangyalí Mihály* kath. lelkész úr ajándékozott két római fibulát és egy cserép bögrét a m. nemz. muzeumnak.

911. **Pusztá-Piszkén** egy templom romon kívül sok vastag edénycserép fordul elő.

912. **Piszkén** *Bolczek József* földjén római faragott mészkövet találtak; hossza 4' 2", szélessége 3', karimája 1', közepe üres, vastagsága 1' 4"-nyit teszen.

Gerenday Antal úr kertjében döntés alkalmával több cserép veder találtatott, ezekben föld, hamu, kisebb czifra bögrék, és rézsodronyból készült karpereczek voltak. A kis bögrét és egy 3 tekeresből álló nasfát kaptam a birtokos úr előzékenységből, a füles nagyobb hamvvedernek csak darabjait szedhettem össze. Azonban bírom *Gerenday* úr ígéretét, hogy rendelkezni fog, miszerint jövőben ilyen edényekre is kellő gond fordítassék.

913. **Pribélyről**, *Csery Sándor* úr *Vespasianus*, *Hadrianus* és *Constantinus*féle érmeiket ajándékozott a m. nemzeti muzeumnak.

914. **Pozsezenán** (román határőrvidéken), a jobb római korból sírkő vagy on fehér mészkőből, melyen oszlopok közt koszoru foglalatik, benne emberfő? az oromban fej, oldalain pedig lombozat van.

A főutczában egy ház előtt igen durva munkájú chloritpalából faragott és sok helyen kipattogott sírkő fekszik, melyet elolvasnom, minden iparkodásom és béketúrém mellett nem sikerült:

D M
S A B A P A !
E N I // // // // // // //
M I M I // // // //
// // // // // // // //
D O N A T A R
C O S I V G I
B M P P az írás szélessége 24".

Barboly házában egész fal van római téglákból, melyek 15 1/2 — 10 — 2"-nyiak.

Zoresko Arsen lépcsőjén pedig szintén igen durva faradványu chloritpala kőducz van, de ezen a legnagyobb vesződség után is csak D M-et tudtam kivenni.

915. A **rami vár** (Szerbiában) északkeleti falának tornyán, és pedig keleti oldalán kőtöredék vagy on,

E G · M V N D
F R A E R E T H E // //
B M; a kő 10" magas, 17" széles.

A kapunál egy másik kő van fordítva alkalmazva, ennek magass. 6", szél. 21".

T I B · C L · V A L E N
V E T · L E G V I
V I X I T A N

Mennyi írásos kő lappanghat e falakban, melyek alkalmasint legnagyobb részt a szomszéd hegyen létezett castrumból vétettek.

Igen érdekes a vár alatt nyugatra fekvő sziklán a nyolcszögű torony alatt, a kajácsos kőbe bevésve ezen felírás:

I B O B M
V E X I L B L E G
//// //// V I I B C L
//// //// V R A B
C o L I C I N B R V F I N

A keret hossza 30", szél. 23", a fülek belső hossza 6" — a külső 12"; a betűk 3 1/2-nyiak, igen szépek. Hallám, hogy e felírást mintegy 12 év előtt Ilia Peselár pisár, jegyző, a Srbsky Noviniben közölte; ezt tette a Mitth. der kk. Centr. Com. 1865. XXXI l. füzetében Ilic Oriovecanin is, de kissé hiányosan.

A régi római castrum alatt a Dunaparton szép vörös cserepet találtam

\EGVII CPF] bélyeggel.

916. A **rehói** határban Szász-Sebes szomszédjában sok pogány-sír és római nyomok, sőt a templom oldalában *római* felírással kő is találtak. (Id. Tan. 1866. 53 sz.).

917. **Rumán**, a Szerémségben, a grófi kastély falában emlékkövet mutattak, melyen egy bottal lépdelő, baljában erszényt (?) tartó alak látható római öltözetben. Az ormozaton felül jobbra-balra delphinek és emberi alakok vannak.

A kő magas. 30 1/2", szél. 25", a dombormű 3 1/2"-nyira emelkedik.

A *Szalay*-féle ház homlokán kis támon két szemközt fekvő oroslán van, köztük kis oltárral, ezen van-e felírás, a vakolat miatt nem vehettem ki. A faragmány csínos. *Petrovczén* lett kiásva, a hol sok római régiséget találnak.

Jancsó uraság majorjában egy árára figyelmeztetett az előzékeny tulajdonos, melyen ezen felírás vagyon:

I O M
IVLI/////PAR
I V S V E R
N V S E X P R
TORIOVOIV///

Az egész magass. 36", széles. 16 1/2". Az írás még elég csínos.

Az uradalmi ménes kertjében szép sarcophag szolgál virágágyúl. Hossza 1° 17", széle 3' 7", magass. 26". felírással nem bír, az alakok csínosak.

918. **Sajó-Gömöről** *Szentiványi Miklós* úr küldött be a m. nemz. muzeumnak többféle bronz- és középkori régiségeket.

919. A **Sári pusztáról** (Veszp. m.) *Ányos Móricz* úr legújabb időben sok vedret, bögrét és római pénzeket kapott.

920. **Sárisápon** a helyszínén megjelenve, és a legroszabb időt tekintetbe nem vevén, bokáig a sárban a határt keresztül-kasul vizsgálva a régi római építmények nyoma helyett, a *fürdőházi* földeken csak egykét párkányos és válús cserep darabjait találtam.

921. **Simontornyán** délkeletre a fehérvári út mellett a *halomhegyen* 1861-ben egy római sírban több cserepkorsó, rézméces és nagyobb füles üvegkorsó, bronz sarkantyú és más tárgyak találtak, oly mennyiségben, hogy ezekkel egy asztal megtelt, de minden tudakozódásom mellett sem tudhattam meg, hogy ezen érdekes leletből mi lett.

922. **Somoskőről** (Nógrád m.) *Koch Antal* bányatanácsos úr küldött be egy celta érmet, előlapján sisakos fej, hátlapján ülő alak, jobbában lándzsa, baljában madár, a mezőn:

I O III N X

923. A **Soprontól Rákosra** vezető út melletti erdőrészben f. évi Májusban egy régi *Mithraeumot* ástak ki, és *rombolta*: el annyiban, hogy a falmaradványokat szétszedték, mi a *spelaeum*, a valódi barlang eszményi visszaállítását mindenestre nehezíteni fogja.

A domborművek, felírások és pillérek, a győri püspök ő excja rákosi várkastélyájába vittek. A felírat ügyet *Paur Iván*, a szoroson művészieket *Storno Ferencz* úr vállalta el. A kelet főrészen, két domborműven, körülbelül 4—5' magas kövek egyikén olvasható: FECIT FIERI INPENDIO SVO; másikán: DEO INVICTO MITRE . . . VL SATVRNVS EX VOTO POSVIT. Mindkettőn Mithras isten, mint a bikát nyakszirten szúrja; a két oldalról az ismert, szövétneket tartó két nemtője a hajnali és estéli szürkületnek. (M. Világ 123 száma a P. Hirnök után).

924. **Süttő** (Komárom m.) a híd alatt, mely a Neszmély felé, mintegy $\frac{1}{4}$ órányira az országuton május 17-kén két mértföldmutatóra lettem figyelmessé, az egyikén, melynek magassága $8\frac{1}{2}'$, átmérője $1' 10''$, semmi felírás, talán soha sem is volt, mivel egészen durva, csak nagyobb állapotban van. A másikon, — melynek egész magassága $8'$, négyszögű talapzatának magassága $10''$, szélessége $22''$, alakja nem henger, hanem szélein gömbölyített tojásdad átmérője $1' 10''$; ez olvasható:

IMP CAES
 IVLPHILIPP SIN
 VICTSAVGPMIV
 PHILIPP SNOBILISS
 CAESEOTCIL SVE
 RAMAT AVG T CA//R
 VIASE PO////SVEVS = vias et pontes vetus-
 TECOJ////SRESTITV = tate conlapsos restituerunt
 PERALAM I TAC = per alam III Thracum Phi-
 PHILIPPIANAM lippianam.

B R I G
 M P X I

Az írás magassága $3' 8''$ -t foglal, tetejétől kezdve $6''$ -nyira, az I $6''$ -nyi, a többi betűk 1 és 2 sorban $4''$; a 3 és 4-kben $2\frac{1}{2}''$ -nyiek, az utolsó $6''$ -nyival alább álló sorok betűi $5''$ -nyiek, a XI-é pedig $5\frac{1}{2}''$ -nyiek.

Midőn augusztus 17-kén másodszer rándultam fel Süttőre, hogy e kövek felíratait lemásolhassam, — mivel felfödöttük alkalmával kocsisommal magam levén, ezen roppant tömeget megfordítani nem bírtuk, — a Duna állása oly magas volt, hogy a kövek nagyobb része a sárban, víztől körülvéve feküdt, s így célomat egészen el nem érhettem. Egy hasznom azonban mégis volt, t. i. a munka közben hozzánk közeledett tehenész figyelmeztetett egy harmadik ilyféle oszlopra, mely fejjel lefelé fekvén, sárral és kövekkel egészen el volt borítva, úgy annyira, hogy □ szögű talapzatának csak egy csekély része látszott. A 4-dik itt heverő mértföldmutatónak helyét sem tudták bizony kijelölni.

Föltettem magamban, hogy a Duna apadtával ismét folytatom kutatásomat, és october 25-kén *Lachmayer Ferencz* kőfaragó mesterrel, és 5 segéddel a hely színére kimenvén, reggeli 8-tól 2 óráig délután alig voltunk képesek az egészen iszaptól elborított, a hegyi ár szélén fekvő oszlopot kiemelni, annyira volt ez nagy kövek, és a híd csinálásához oda hordott vörös mészkő táblák közé szorítva. De a kő szépsége és érdekessége megis érdemlé e fáradságot. Az oszlop $8' 3''$, talapzatja $10''$, magass. $1' 10''$ széles, ez a henger átmérőjének mértéke is. Az írás oly tiszta, hogy eddig kevés követ találtam ily kitünő jó karban. Az előbbihez hasonló, felírása ez:

IMP CÆS	4"
IVL PHILIPPVS	2"
NVICTSAGPON	2 1/2"
TIEX MAXIMSEIBW	2" 9'''
POESTIS COSBIS	2"
PROCOS E MÆCIA	2" 10'''
OTACILIA SEVERA	3"
SACTISSIMAG	"
CONIVX AGN	4"
CASTEPONVSTATCONLABS	2 1/2"
FLAMMIFRCPHILIPPIAMA	2"
RESTITVT A BIG	5"

MP XI

Miután a köveket pontosan lemásoltam és lepacskoltam, *Lucz Pál* lelkész urat kértem meg, szíveskedjék megengedni, hogy ezen két oszlop a templom bejárása mellett felállíttassék, *Lachmayer* úr megígéré, hogy gondoskodni fog arról, miszerint melléjük befalazandó táblák a lelhelyet az utókornak biztosítsák *Hohldampf Lipót* úr pedig a kövek behozatalára legszívesben ajánlkozott.

Jelenleg a kövek már fennevezett urak buzgalmából a templom előtt állnak, és tanuskodnak arról, hogy mi is kezdjük a hajdan műemlékeit kellő tiszteletben tartani.

Egyszersmind a kedves hírt vettem, hogy a negyediknek fekhelyét is feltalálták. Az archaeol. bizottmány e jelentésemre késznek nyilatkozott, hogy a felásási költséget viselendi.

925. **Szarvasszón** (Mármaros m.) közel azon helyhez, hogy az érdekes aranykincs találtatott, 1863-ban találtak egy *bronz kardot*, alakja a közönséges bronzkori kardoké, hossza 19". *Csorba Endre* tisztartó úr birtokában vagyon.

926. **Szász-Sebesen** *barbár* és *római*-kori hamvvedrek találatnak nagy mennyiségben. (Idők Tanuja 1866. 53 sz.).

927. **Szendrőről** gróf *Keglevich Gyula* küldött be a m. nemz. muzeumnak, egy bronzkori nyakvértet, átmenetkori kardot, és egy vaskést a vaskorszakból.

928. **Sz.-Endréről** (Pest m.) tudósit *Lefánti György* úr, a kath. község jegyzője, hogy az ottani szigetpart egészen be van hintve törött cserepekkel, és kisebb-nagyobb csontokkal.

929 A **sz. Endrei** szigetnek nyugati partján *Kalázddal* szemközt, egy lábnyira a föld alatt igen sok vastag cserép található; a keletin pedig *monostori* lakosok ez idén több emberi csontvázat, minden melléklet nélkül ástak ki. A sziget déli csúcsán pedig, melyen az árokkal a szigettől elválasztott háromszögű újabb sáncz áll, Új-Pest felé a part konyha-hulladékokkal és cserepekkel egészen meg van rakva.

930. **Szerdahely** közelében, merre a Szász-Sebesre folyó *Szekás* veszi útját, mind a két parton korongon készült cserép-töredékek, és a szőlők alatt a jobb parton *római* épület maradványi is látszanak (Id. Tan. 1866. 53 sz.).

931. **Szinérváralljára** (Szathmár m.) hoztak a mult tized végső éveiben szolgabíróshoz, mint talált holmit, egy kis *négyszögű ezüst csatot?* körirattal, és paizs alaku ezímerrel. Ebben a szivpaizson két vonal közt S. I. betűk, a négyezett paizsok közt jobbról a felsőben, MOrsz. szelményei, az alsóban három, balról jobbra felfelé repülő madár, balra felsőben hármás dombon a kettős kereszt, alúl oroszán ágaskodik. A körirat ez: FERDINAND. D. G. R. VNG. 1555, a hátlapon a bold. szűz a kis Jézussal UNGARIE

PATRONA felírással. — Továbbá ezüst *kanál*, melynek belső lapján paizsidomu foglaltvány *AL* betűk láthatók. — Ismét nagyobb *kanál* sz. Sebestyénnel a tekeredett fogantyú végén, és egy *kanál* fogantyúja paizsot tartó alakocskával. — A leletet kiegészíté mintegy 10 boglár és 20 gömbölyű ezüst gomb, és egy gyűrű két lakat ékességgel.

Ezen, a rajz szerént igen csinos darabok felküldettek a megyei főnökséghez, de mostani hollétük nem tudatik.

932. **Szucsányon** (Turócz m.) talált Traian ezüst érmet *Schultz Ignác* úr küldé be a m. nemz. muzeumnak.

933. **Szuhogyon** (Borsod m.) találtak 2 középkori lánczot, egyik aranyból 72 lapos karikából áll, a másik aranyozott ezüst 110 karikából áll; vétettek a m. nemz. muzeumtól 168 frt 21 krért o. ért.

934. **Tárnok**. Ft. *Bilics Mátyás* lelkész úr tudtomra adta, hogy szeptemberben *Petró Ádám* földjén, az *izvori* dűlőn, a falu utolsó házaitól mintegy 300, a sóskuti uttól 100 lépésnyire római felirásos köveket találtak. Kimenvén Tárnokra a község házában igen szép betűjű töredékeket láttam, melyeket mindjárt összeállítottam; de a középső felső rész hiányzott, és állítólag még a lelhelyen hevert. Kirándultunk oda is *Kozel István* úrral, ki ezen régiségek iránt a legnagyobb érdekeltséget tanusítá, és a kő felső részének is találván egy töredékét, így állítottam össze a sír felírását:

VIATOR
VIBIVS · A I
SI'////NVS · ANII
SEVERVS AN · I
PAVLINI'////RINC P
FH · S · S · P A T E R
T   A A

A harmadik sorban valószínűleg SILANVS állott. A töredék magassága 16" szél. 22"; a betűk 3 1/2 — 2"-nyiak. A keret két lemezből áll, melyek kifelé 1, 1 1/2"-nyiak, a külső lap 3 1/2"-nyi.

Ugyanott egy szobornak részét ásták ki, melynek talapzata 16", magassága 23", lábai láthatók, baltérdétől a hosszú ruha ránczozata megvan. Különben e helyen sok párkányos és válús cserep fordul elő, padlattéglák, a kőragaszban téglaporond helyett apró kavics vagon.

Elmentünk azon helyre is, melyet *rimski studenkinek* nevez a nép, ezek a mészkőben lévő 5—6" átmérőjű, 10—12"-nyi henger alaku mélyedések; természeti játékok.

A berki szőlő alatti legelőn 1862-ben fődöztek fel római sírt, mely 2—3' hosszú, 1' széles, 2" 4" vastag, belül sok apró gömbölyű darabokat foglaló, téglából volt összeállítva. *Kozel* úr tanusága szerint, két téglá hosszában feküdt, egy-egy fel volt állítva, felül ismét kettő feküdt. A sírban női hullát, nyakánál 2 vörös kögyöngyvet találtak.

Tudakozódtam *mennykövek* után, és csakhamar *hromovi kamen* név alatt hoztak több darabot. *Rihó Antalné* szekercze töredék feketés serpentinből, találták *Mártonvásáron*, volt neki vörös márványból is egy darabja; *Petró Ádám*nak van sárgás zöld darabja, kőszekercze felső része; *Csaszák Mártonné* darabja ismét feketés igen szépen fűrt lyukkal; *Bielik Jánosné* igen lapos, feketés serpentinből álló, széles vésű.

A *bataiak* is ismerik ezen köveket és valamint a határőrvidéken ők is *ubojni kamenek* híják.

Azt tapasztaltam, hogy itt is a mondák, melyek efféle kövekhez kötvék, azokkal egészen egyenlők, melyeket másutt hallottam: a reá kötött czérna el nem ég, vele gőzölnek, minden hetedik évben veti fel magát, megszenteltetik alattomosan, stb.

935. **Tekián** (Szerbiában, szemközt Orsovával) a régi római castrum romjai közt téglát láttam **QUIRPO** bélyeggel. = Cohortis I (R?) peditatae Delmatarum?

Ugyanott amphorák részleteit is találtunk.

936. **Turn-Severin**ből (Oláhország) a Traján hidjától több téglá és írásos kő került Orsovára, honnan ezeket *Bilszky*, Temesvár mellett *osterni* lelkész úr magával vitte. A Cordon-Commandóház fedele alatt korszókon kívül, egy ara töredéket

- - II - -

- EA - -

- DM - - találtam, és 9□"-nyi lapot:

VI

//////////

NO

PRO SALV////////

A severini népkertben néhány római köemlék töredéke van felállítva, mert a szebb tárgyak a bukuresti muzeumba vitettek; de mindezen, több-kevesebb művészetet áruló műtárgyaknál sokkal érdekesebb azon fogadmányi kő, melynek olvasása, épen mivel betűi vakolattal bevoltak vonva, nehéz, s melyet, mint hiszem híven sikerült másolnom:

IMP CÆS DIV
HADRIANI FIL
DIVI TRAIAN PART
NEPOT DIVI NERV
PRONEPTAELIO HA
DRIANO ANTONI
NO AVG PIO PONTMA
XIM TRIB POT VIII
IMP II COS III AE//
RESPUBLICA MVN FL = republica municipii Flavii
HADRIANI FRONT Hadriani Frontoniani?
DEC DEC;

A kő magassága 33", széless. 17", vastag. 27". A betűk felülről 1" 8"-ról — 1"-ig kisebbednek. Találtatott 1865. februárhóban a krajovai országuton, mintegy 300 lépésnyire keletre a várostól.

A római hídfő maradványin, s a római castrum nyomán kívül, még két góth-kori templom alapját is láttam a város területén.

937. A **Vallepági**-féle vashámorral szemben Szász-Sebesen felül a patak balpartján több hamvedres sírok nyúlnak el, többször megszakadás nélkül, némelyekben egész réteg fehér hamu látható. (Id. Tan. 1866. 53 sz.).

938. **Veszprémből** küldött a m. n. muzeumnak ft. *Pribék István* kanonok úr egy középkori, nagy, hordozható körmeneti keresztet. Rajta van a felfeszült Krisztus, négy sarkán négylevelű diszitményben az evangelisták jelképei.

Veszprém vidékén találtatott egy bronz fibula, mely igen hasonlít a római íjásokhoz, de egész szerkezete a közönségeseknél szélesebb; magassága 2", szélessége felül 1 1/2", alul 10". Ez, valamint 5 különféle nagyságu kalapcsaféle pikkely, melyek 1" 8" és 1" 2"-nyi átmérő mellett 6"-nyira dudorodtak, és két ellenesen fekvő, 1"-nyi lyukakkal vannak ellátva, karimájuknál egy és két gyöngyös kerettel bírnak, *Bakit*; *Ferencz* úr birtokában vannak.

939. A **visegrádi** várból egy vörös sirkőtöredék jutott valamely ottani polgárnak házába, ezt észrehevén *Lichtenstein* főügyész úr megvevé és a muzeumba szállította. A felírás még nincs megfejtve, a címér a *Hélderváry* családéhoz hasonlít.

940. A **zombai** (Tolna m.) határban talált szárnyas bronz geniust küldött be magyari *Kossa Sámuel* úr a m. nemz. muzeumnak.

941. A **Zseliz sz.-Páli** harangon, melynek rajzát ts. *Bubics Ede* úr Lukács-házáról beküldeni szíveskedett, ezen felírás vagyon majuscula, itt ott visszára álló, vagy megfordított betűkkel:

ΑΝΕΞ

MATHEVΣ · ΓΩΚΑΣ · ΙΟΗΧ ΜΑΡCΥΣ; azaz : Matheus, Lukas, Johannes, Marcus evangelisták nevei.

942. A **kis-écsi** (Sz.-Márton mellett, Győr m.) határban találtak egy eseréptöredéket, talán falon lóggó szenteltvíztartót, mely egy áldó főpapot képez. A régi, karra felhajtott redős casula, a XV—XVI. századba helyezi ezen különben csekély műbecsű darabot.

943. Az **ó-budai** hajógyár-sziget hídja fölött mintegy 60 lépésnyire a budai parton a kotrógép ismét igen becses műdarabokat hozott a napvilágra. Mint legremekebbeket említnem kell egy női jobb kezét, egy jobbik térdet és ruha-redőzet darabot, mind bronzból, üresen öntve, a kéz aranyozva volt. Bár akadnának ezen kitűnő szobor többi részeire is. — Ugyanott előkerült egy fehér mészkő dombormű. Egy egészen kéjittas Silen balkezével egy öltözött, feléje dülő nőt karol át, melynek különben rút arcán az élvezni kívánó állatias érzékenység híven van ábrázolva. A dombormű a jobbak közé számítható. Igen jelentékeny darab egy ezüst kanna, mely 4 font 6 latot nyom, 13 1/2" magas; szájánál 3 1/2", legnagyobb öblössége 5 1/2". A díszesen körülfutó szalagok meg vannak aranyozva, de a fogantyú aligha egykoru, legalább művezetére nézve nagyon elüt a kannától.

Mindezen gyönyörű darabok *Schvöll* hajógyári főtiszt úrtól, kitől a m. nemzeti muzeum már eddigis oly sok kitűnő műdarabot nyert, ugyanazon intézetnek szánvák.

944. Dec. 10-kén *Torma Károly* barátommal felrándultam **Ó-Szőnybe**, hogy a régi római városnak részleteit tanulmányozzuk, és ezen alkalommal *Alberti* országos mérnök urral találkozáván, az előleges tervről tanácskozzunk, mely szerint a téli kőásatások alkalmával a város részleteit fölvenni és idővel kiadni lehessen. Bejárván a város utcáit, ismét több, eddig nem közlött, római felíratot találtunk.

Ugyanis *Borbély József* 197 sz. udvarában igen díszes, bár tördelt oszlopfő fekszik, legszebb fehér márványból, azon kívül egy ára töredék; mag. 1', szél. 9", vast. 8 1/2".

I
N ° SP
EI· RAEP
VET LEG
VOT· LIB
OLVIT;

ugyanott egy másik ára van, 1 1/2' mag. 1' szél. következő írással:

OL· PVSIN
NIO· MIL· LEG
I· AD· E· AVR· EV
TICHE· SAL·
LEG· SS· CVM· SV
IS· V· S· L· M·

Borbély fiától *Józseftől* szereztem egy gyönyörű fiu alakot ezüst szemekkel, ez a jobb művek közé tartozik.

Dósa Jánosnál (171 sz. a.) a kőhalmon találtam egy árat, magas. 1' 1'', széles. 11 1/2'', vastag. 8''; az írásos tábla magassága 10 1/2''.

A P O L L I N
D A P H N A E o
S A C R V
C N · C V R I V S
L Y C A O L E G I A D

Fülöp Dánielnél (229 sz. a.) az egyik ára magas. 10'', széles. 7 1/2'', vastag. 6''.

s^r L V A N O
si L V E S T R |
M · M A X | M V S, átvéve az oldalra.
s I G L E G I A |
V S L M

Ugyanott egy másik is van, magassága 1' 11'', szélessége 6'', vastagsága 10 1/2''; az írásos lap 14''-nyi.

M E R C V R I O
S A C R V M
E X V I S O M V
A L M A R I N V S
V E T · L E G I A D
P · F · E X S I G N
D E C B R I Q V I
M A G I S T R A T

V · S · L · M ·

Mindezeket és még más darabokat, p. o. igen jó karban levő malomkővet egész áldozatkészséggel oda adják a feunevezett gazdák a nemz. muzeumnak.

Egy kis márvány oltárka töredéket szereztem levélnyomóul *Szű Józseftől*.

E I
E N T V
L I G N I V
M A X I M V

Petrovits gazda, a kőfejtők közt a legvállalkozóbb, különben is igen értelmes ember, számomra félretevé mind a felírásos téglákat, melyek közt különféle változatokkal a LEGI AD iutrixet találtam, volt azonban egy példány

L E G I A D I V

A N T O M N /// az az : A N T O N I N I A N A,

mások :

·
I D A I O E E

D V I O E X, és

L E G I A D P F bélyegekkkel ellátvák; egyiken egy pár cursiv betű

is látható.

*Petrovits*nál láttam először trapez alakú téglákat, melyek egyenközü oldalai 8 és 10'', a ferdék pedig 11 1/2''-nyi, valamint derékszögű háromszögűeket is 11 1/2''-nyi oldalakkal. Soha sem láttam annyi ép és érdekes példányokat egy halmon. Remélem,

hogy az e télen folytatandó ásatások még érdekeseb eredményt fognak adni, minthogy az emberek ilyesfélékre már vigyázóbbak.

Főt. *Gámgó József* kath. lelk. úrtól igen becses terra sigillata töredékeket nyertem. Egyiken ezen bélyeg van:

DOMITIVS F;

egy másik feltűnő csinos előállítása által, mely a római *kötéltánczoló*k mutatványiból igen meglepő részletet tárgyal. Egy lóbbáló kötél végén áll egy alak, mely tekeredett oszlopra támaszkodik, a kötél hajlásán áll négy meztelen alak; ezek közt a második fogain balancziroz egy póznát, melynek végén egy ember lebeg, ki mind két lábát kezeivel visszafelé hajtja! A legközelebbi tekeredett oszlopig a tért egy óriás foglalja el, jobbában? baljában nagy furkó, bal lábánál guggoló kutya? a 3-dik törött téren egy alak a földre terítve fekszik. Mily kár, hogy ezen medence nem egész, mert darabjaiból csak ezek kerültek a fő-tisztelendő úrhoz; — milyen világot vethetne a rómaiak látványos multságokra, bűvészeik ügyességeire.

Torma Károly barátom szerencsés volt egy mécses aljából egy töredéket I I betűkkel találni, ezeket már itt előkerült példányok után SEXTI-re magyarázom.

A sok igen jeles darab közül egy kulcsot kaptam ts. Pollák Antal kasznár úrtól, Galba úrtól pedig két gipsz faléktményt, egyiken venyige van szőlővel és levéllel, melyen egy madárka áll.

Mindezek azon ohajtást ébresztik bennünk, bár létesülne Szónyön egy kis helybeli muzeum, vagy ha ezt teljesíteni lehetetlen, gyűjtetnének mindezek nagyobb szorgalommal, és lennének illő váltságdíj mellett a nemzeti muzeum kiegészítő részei!